

Folkeskolereformen slår langsomt igennem

En oversigt over de vigtigste resultater fra VIVEs to afsluttende rapporter om evalueringen af folkeskolereformen,

Den længere og mere varierede skoledag

V.M. Jensen, B. Bjørnholt, M.F. Mikkelsen, C.P. Nielsen & E. Ladekjær.

Elevernes læring, trivsel og oplevelser af undervisningen i folkeskolen

C.P. Nielsen, V.M. Jensen, M.G. Kjær & K.M. Arendt.

Folkeskolereformen slår langsomt igennem

Folkeskolereformens enkelte tiltag er endnu ikke fuldt implementeret ude på skolerne. Fire år efter, at reformen blev sat i værk, er der fortsat et stykke vej til at få en skolehverdag med blandt andet bevægelse i undervisningen, Åben Skole og andre af reformens tiltag. Det kan være én af årsagerne til, at reformen foreløbig ser ud til at have begrænset betydning for elevernes faglige resultater og trivsel.

Læs her de vigtigste pointer fra to nye rapporter, hvor VIVE analyserer udviklingen i folkeskoleelevernes læring og trivsel i årene efter reformen, hvordan eleverne, lærere, og pædagogerne oplever folkeskolen efter reformen, og hvilken betydning reformens elementer har haft for elevernes læring og trivsel. Rapporterne afslutter evalueringen, som VIVE har udarbejdet for Børne- og Undervisningsministeriet i perioden 2015-2018.

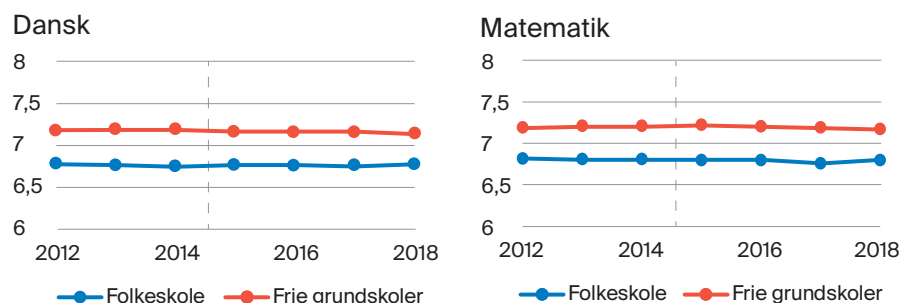
Elevernes faglige resultater er ikke blevet bedre

Der er endnu ikke overordnede tegn på, at reformen har haft positiv betydning for elevernes faglige resultater. Ved afgangsprøverne i 9. klasse er resultaterne i dansk og matematik næsten konstant fra 2012 til 2018.

Samme udvikling ser vi imidlertid også blandt elever på de frie grundskoler, og der er derfor ingen væsentlig forskel i, hvordan elevernes faglige resultater har udviklet sig i folkeskolen sammenlignet med de frie grundskoler. De frie grundskoler er forpligtet til at levere samme kvalitet i undervisningen som folkeskolerne, men de er ikke forpligtet til at implementere reformen. De frie grundskoler er derfor det tætteste, vi kan komme på en egentlig kontrolgruppe.

Elevernes gennemsnitlige faglige resultater ved afgangsprøverne i dansk og matematik i årene 2012-2018. Fordelt på folkeskoler og frie grundskoler. Målt i karakterpoint.

Anm.: Grafen viser elevernes faglige resultater ved afgangsprøverne i 9. klasse i 2012-2018 på 7-trinsskalaen i både dansk og matematik. Den lodrette, stiplede linje viser reformens ikrafttræden. De frie grundskoler er frie og private grundskoler og herfra indgår der kun elever, som også gik på en fri grundskole før reformen. Resultaterne er justeret for forskelle mellem skoler og forskelle i elevbaggrund. I analysen er elevernes karakterer standardiseret. I figuren er karaktererne herefter omregnet til karakterpoint.
Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Flere fagtimer har ikke øget elevernes faglige resultater

Flere undervisningstimer i dansk eller matematik efter reformen gør ingen væsentlig forskel for de faglige resultater i de nationale test i 6. klasse og i afgangsprøverne i 9. klasse. Vores undersøgelse og tidligere undersøgelser har vist, at før reformen kunne flere fagtimer have en positiv betydning for elevernes resultater. Det er ikke fortsat efter reformen. Seniorforsker Vibeke M. Jensen påpeger, at der kan være flere årsager til dette:

”På den ene side viser vores undersøgelse, at vi måske er nået et mæthedspunkt med hensyn til antallet af flere fagtimer. Flere lærere fortæller for eksempel, at det er sværere at motivere eleverne i ydertimerne. På den anden side, så har indholdet i skoledagen også ændret sig, og lærerne har mindre forberedelsestid i dag end tidligere, hvilket også kan påvirke kvaliteten af undervisningen og dermed resultaterne.”

Elevernes trivsel er faldet en smule, men de er fortsat engageret i undervisningen

Elevernes trivsel er som helhed dalet en smule i perioden 2014-18. I udskolingen er andelen af elever med høj trivsel 58 procent i 2018, hvilket er 3 procentpoint lavere end i 2014. Blandt eleverne på mellemtrinnet giver 63 procent udtryk for et højt niveau af trivsel, hvilket er 2 procentpoint lavere end i 2014.

Selvom trivslen er dalet lidt, har elevernes engagement i undervisningen været stabilt i perioden 2014-2018 på både mellemtrinnet og i udskolingen. For elever på mellemtrinnet er 43 procent i høj grad engageret i undervisningen i 2018. Det samme gælder for 33 procent af eleverne i udskolingen.

Konvertering af understøttende undervisning til to voksen-timer har en lille positiv betydning for elevernes trivsel på mellemtrinnet

Skolerne har haft muligheden for at konvertere dele af den understøttende undervisning til to voksne i den fagfaglige undervisning (gennem brug af §16b). Der er på mellemtrinnet et lille fald i elevernes trivsel fra 2016 til 2018 for de skoler, der ikke benytter sig af denne mulighed. Dette fald i elevernes trivsel er mindre udtalt blandt de klasser, der har valgt at omkonvertere dele af den understøttende undervisning til to voksne i den fagspecifikke undervisning.

Bevægelse påvirker trivsel men ikke de faglige resultater

Bevægelse i dansktimerne har en positiv betydning for elevernes oplevelse af ro og orden samt generelle trivsel i udkolingen. Lærerne fortæller, at bevægelse kan understøtte elevernes fællesskab og øge deres koncentration for eksempel ved, at bevægelsesaktiviteter kan placeres på tidspunkter, hvor eleverne har behov for en pause. Bevægelsen kan imidlertid også skabe uro, fordi det tager tid at komme tilbage til undervisningen. Ifølge lærerne er det derfor afgørende, at de selv vurderer, hvornår bevægelse giver mening.

Endnu intet fagligt løft af de udfordrede elevgrupper

Det er endnu ikke lykkedes at give specielt de mere udfordrede elevgrupper et fagligt løft i perioden efter reformen 2015-2018 sammenlignet med øvrige elever. Der har ikke været nogen udvikling i dansk- og matematikresultaterne for de elever, der er udfordret af deres sociale baggrund. Det gælder både i de nationale test i 6. klasse og ved afgangsprøverne i 9. klasse. Betydningen af social baggrund samlet set for elevernes faglige resultater er heller ikke blevet mindre efter reformen, hvilket ellers er et af de centrale mål med reformen.

Mere ro i undervisningen i udskolingsklasserne afspejler sig i prøveresultaterne

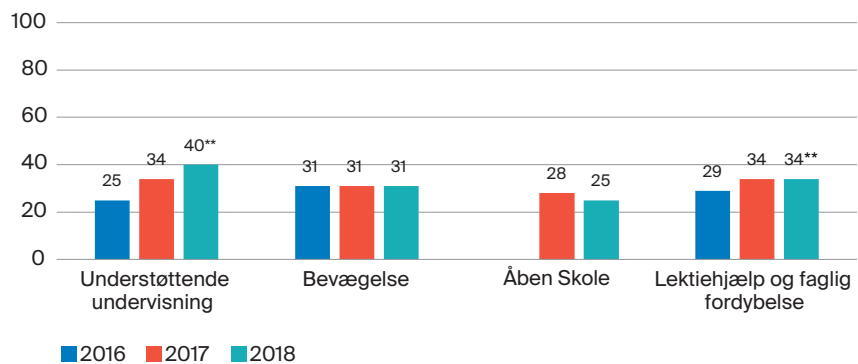
I årene efter reformen er der kommet flere klasser i udskolingen, hvor eleverne generelt oplever, at deres dansk- og matematiklærere er gode til at skabe ro i timerne (6 procentpoint flere i 2018 end i 2014). Udskolings elever, der går i klasser, hvor læreren sørger for ro i klassen, klarer sig endvidere bedre ved folkeskolens afgangsprøver.

En tilsvarende udvikling ses ikke på mellemtrinnet, men her er niveauet i forvejen højt, så det betragtes alt andet lige som mindre problematisk. Ifølge undersøgelsens kvalitative materiale er uro og forstyrrelser ikke noget, der fylder særligt meget hos eleverne på hverken mellemtrinnet eller i udskolingen.

Det går bedst med at få indført understøttende undervisning og lektiehjælp

Under halvdelen af skolerne er i 2018 nået langt med at få implementeret udvalgte dele af reformens tiltag. Ifølge skolelederne er det især brug af understøttende undervisning og lektiehjælp, der er blevet indført på skolerne. Derimod har det stået mere stille siden 2016 med at få indført bevægelse i undervisningen og Åben Skole.

Andel skoler, der i høj grad har implementeret reformelementerne. Skoleledernes vurdering i perioden 2016-2018, i procent

Anm.: Skolelederne er blevet bedt om at svare på, hvor langt de er nået med den konkrete udmøntning af reformelementet. Svar: Skala 1 (slet ikke), 10 (fuldt implementeret). Figuren viser andelen af skoleledere, der har svaret 8-10 på denne skala. Antal besvarelser: 2.438. I 2016 er skolelederne ikke spurgt til implementering af Åben Skole. ** angiver, at andelen for 2018 er signifikant forskellig fra 2016 på minimum 5 procent-niveau.

Kilde: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Mellem 42 og 44 procent af lærerne og pædagogerne vurderer i 2018, at de fire reformelementer i høj grad fremmer elevernes læring, og det er flere end tidligere. At lærerne og pædagogerne i højere grad bakker op om reformens indhold er helt centralt og vigtigt, eftersom det er lærerne og pædagogerne, som i sidste ende skal få reformens elementer til at spille sammen med den fagfaglige undervisning.

Det fremgår af undersøgelsens kvalitative materiale, at lærere og pædagoger fremhæver det positive ved, at timer til understøttende undervisning kan udmøntes som flekstimer, der kan integreres til forskellige opgaver, når behovet opstår. Men de fremhæver også behovet for, at reformelementerne giver faglig mening.

Lærernes og pædagogernes frihed til at definere reformelementernes indhold bør understøttes af ledelsesmæssige og organisatoriske rammer

På den ene side finder vi tegn på, at implementering af reformelementerne understøttes, hvis skolelederne prioriterer det enkelte reformelement og fx har en klar plan for dets implementering. Lærerne og pædagogerne vurderer samtidig, at det er problematisk, når de står alene med ansvaret for at implementere reformelementerne uden klare retningslinjer fra ledelsen. Hvorvidt og hvordan reformelementet implementeres, kan derfor nemt komme til at afhænge af den enkelte lærer eller pædagogs prioriteringer, holdninger og erfaringer med det konkrete element samt de konkrete redskaber, han eller hun har ved hånden, og det kan sætte implementeringen i stå.

På den anden side kan det være afgørende, at lærere og pædagoger har en vis frihed til at definere implementeringen, hvis reformelementerne skal give faglig mening og understøtte elevernes læring og trivsel.

Store reformer tager tid

Der er fortsat et stykke vej til fuld implementering af reformelementerne. Det kan være én af årsagerne til, at folkeskolereformen endnu ser ud til at have begrænset betydning for elevernes læring og trivsel. Det er dog værd at huske på, at implementeringen sker samtidig med andre tiltag og forandringer i folkeskolen, herunder omstilling til øget inklusion, skolesammenlægninger og ændringer i arbejdstidsregler. Tidligere undersøgelser peger på, at det tager mellem 5-15 år, før implementeringen af store reformer, herunder skolepolitiske reformer, er gennemført, og det er muligt at vurdere betydningen af større skolepolitiske reformer for eleverne.

Det understreger et behov for et vedvarende og især et ledelsesmæssigt fokus på reformens indhold og nødvendigheden af klare retningslinjer og kompetencer for at sikre en fortsat fremdrift i at få reformens indhold ind i skolehverdagen.

Seniorforsker Vibeke M. Jensen.

VIVEs undersøgelser tyder imidlertid på, at implementeringen på nogle skoler ligefrem synes at være gået i stå, mens de på andre skoler fortsat arbejder på at styrke den.

Datagrundlag

Rapporternes konklusionerne bygger på et solidt grundlag af kvantitative og kvalitative data fra primært mellemtrinnet og udskolingen.

Der er dels gennemført registerbaserede undersøgelser på alle landets folkeskoler, dels spørgeskemaundersøgelser blandt ca. 200 af landets folkeskoler fra før reformen blev implementeret (2014) til fire år efter (2018). I alt anvender rapporterne spørgeskemabesvarelser fra ca. 64.000 elever, 10.800 lærere, 2300 elever og 1500 skoleledere.

Spørgeskemaundersøgelserne er koblet til registerdata fra Danmarks Statistisk og Styrelsen for It og læring.

Som mål for elevernes faglige resultater anvendes primært afgangsprøver i dansk og matematik i 9. klasse samt de nationale test i samme to fag i 6. klasse.

Som mål for elevernes trivsel anvendes dels de nationale trivselsmålinger fra 2015-2018 samt trivselsspørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen. Andre udfaldsmål som elevernes engagement og deltagelse i undervisningen stammer fra spørgeskemaundersøgelserne.

Besvarelser fra spørgeskemaundersøgelserne understøttes af interview, fokusgruppinterview eller observationer blandt 25 skoler. I alt er der gennemført interview med ca. 290 elever, 70 lærere, 40 pædagoger, og 30 skoleledere og mellemledere.

Denne folder samler pointerne fra rapporterne:

Den længere og mere varierede skoledag

V.M. Jensen, B. Bjørnholt, M.F. Mikkelsen, C.P. Nielsen & E. Ladekjær.

Elevernes læring, trivsel og oplevelser af undervisningen i folkeskolen

C.P. Nielsen, V.M. Jensen, M.G. Kjær & K.M. Arendt.

Find rapporterne på www.vive.dk

Kontakt undersøgelsens projektledere

Chantal Nielsen
Projektchef
33 69 77 55
cpn@vive.dk

Vibeke M. Jensen
Seniorforsker
33 48 08 90
vmj@vive.dk